

UREDNIŠTVO IN UPRAVA:
Videm, Via Vitt. Veneto, 32
Tel. 33-46 — Poštni predal (Cassa postale) Videm 186. —
Poštni čekovni račun (Conto corr. post.): Videm, št. 24/7418.

MATAJUR

GLASILO BENEŠKIH SLOVENCEV

NAROCNINA:
Za Italijo: polletna 300 lir —
letna 500 lir — Za inozemstvo:
polletna 600 lir — letna 1000 lir
— Oglasi po dogovoru.
Posamezna številka 25 lir

Leto XI. — Štev. 13 (221)

UDINE, 16. - 31. AVGUSTA 1960

Izhaja vsakih 15 dni

Nova vlada - novi upi?

Mi zamejski Slovenci smo že takega značaja, da vedno radi upamo na boljše. Nismo kot na primer Nemci, ki pravi: »Sleten kommt etwas besseres nach« (redko sledi kaj boljšega), marveč poje mo upanja več kot berač obljubljenega kruha.

Tako, zlasti v našem političnem, kulturnem in socialnem življenju. Brž ko se menja v Rimu ali še kje bližje oblasti, že nam raste upanje, da se bo morda tudi za nas vendarle kaj spremenilo.

Imeli smo do nedavnega Tambronijsko vlado. Kakor vsaka nova metla, je tudi on obljubljal, da bo krepko pometal gnoj iz italijanskega političnega življenja. Toda mož si je šel izpodredit metlo prav k tistem sosedu, ki je državo najbolj potlačil v blato, k potomcem fašizma.

Na krmilu je res bila prava klerofašistična vlada, ki je razburila vse prave Italijane. Tambronijski paternalizem, kot pred sto leti Metternichov, je izzval v zdravih in treznih mislečih Italijanih odločen odpor. Po vrsti so se dvigale množice v Palermu, Genovi, Rimu in drugod, dokler niso pometle Tambronijsko in njegove oprijemne miševce.

Nas, zlasti Slovence videmske provinc, zanima, bolj kot zakulisno ribanje strank v Rimu, kako vsakokratna vlada gleda na manjšinski problem.

Prazni upi

V italijanski ustavi stoji člen 6., ki pravi: »La Repubblica tutela con apposite norme le minoranze linguistiche« (republika štiti s posebnimi določili jezikovne manjšine). O tem členu se uče že dijaki v šolah. Nihče pa še ni poslušal, katere so tiste »apposite norme«. To je tako široko povedano, da lahko pomeni vse ali nič.

Podobne široke obljube poznamo že z letakov guvernerja generala Petitti di Roreto, ob prvi okupaciji, ki so našim primorskim bratom obljubljali: »Italija, premočena država velike svobode vam bo dala iste državljanske pravice kakor svojim lastnim podložnikom. Dala vam bo šole v vašem jeziku...« Celo kralj je v parlamentu obljubljal manjšinam raj in budil prazne upe.

Po tej poti obljub in »se bo že uredilo, samo pridni bodite« je šlo naprej do Tambronijske. Položaj v Beneški Sloveniji in Kanalski dolini se ni niti za las spremenil. Razlika obstoji samo v tem, da so prej fašisti z manganoli lovili glasove slovenskih volivcev, zdaj jih pa demokristjani s praznimi obljubami o sreči v tem in onostranskem življenju. Ko se bližajo kakšne volitve, poznajo beneške Slovence v štabih vseh strank v Vidmu in celo v kuriji. Vmes so si pa vsi složni, od vrha do komunskega birača, v preziranju našega življa. Naše zavedne moze potiskajo v kot ali celo preganjajo, šol nam ne dajo, v gospodarskem oziru se za naše kraje manj brigajo kot za vrh Etne, naši ljudje so odvrženi od javnih služb in zastopstev.

Naš človek je pravkar zgubil upanje, da še obstaja pravica na svetu, tako daleč smo že prišli!

Zato nas Tambronijski prav tako malo briga zdaj ko je izginil, kot takrat, ko je prišel.

Novi upi?

Par tednov sem pa imamo novo Fanfanijsko vlado. Sestavljena je iz demokristjanov, podpirajo je pa sredinske stranke in od daleč tudi socialisti. V torek 2. avgusta je novi ministrski predsednik podal v senatu načelne nastopne izjave. Poslušali smo njegov govor v upanju, da se bo vsaj Fanfani, o katerem je šel glas, da je stvarjen in pošten politik, izjavil kaj v prid naši manjšini. Nas njegove izjave tembolj zanimajo, ker je poudaril, da nova vlada ni samo prehodnega značaja. Torej bi moral ministrski program veljati vsaj za daljšo dobo. Fan-

fani se je obvezal, da bo branil svobodo v duhu ustave proti vsem poskusom z desne ali leve, da vztraja pri atlantskem paktu. Nato je povedal, da je »Italija ne samo z besedami, ampak tudi z dejanjem pokazala svoje zadržanje do narodov, ki se hočejo svobodno vladati«. Kot dokaz je navedel Somalijo, kjer je Italija pravilno pomagala, da so tudi zamorci prišli do svojih pravic.

Se bo j smo prisluhnili in gledali poteze Fanfanijevega obraza, ko je načel vprašanje Južne Tirolske. Začel je govoriti bolj odsekano in trdo. Pograjal je Avstrijo, ki je manjšinsko vprašanje predložila Zvezi narodov in ne mednarodnemu sodišču v Haagu, kakor je predlagala Italija. »Zaupamo v pravico članov Zveze narodov«, je izjavil Fanfani, »zlasti ker nam more prinesiti le čast in izpolnitev obveznosti za varstvo italijanske manjšine nemškega jezika.«

Mi nimamo namena ugotavljati, kaj in kolikšne obveznosti je rimska vlada izpolnila napram nemški manjšini. Ali so upi Tirolcev splavali po vodi ali ne.

Nova vlada

PROF. ON. AMINTORE FANFANI

Nova vlada je sestavljena takole:
Predsednik ministrskega sveta: onorevole prof. AMINTORE FANFANI.

Podpredsednik ministrskega sveta: senator adv. ATTILIO PICCIONI.

Minister brez listnice (senza portafoglio) za zveze s parlamentom: on. prof. CODACCI PISANELLI.

Minister brez listnice za reformo javne uprave: on. adv. TIZIANO TESSITORI.

Minister brez listnice za južno blagajno (Cassa del Mezzogiorno) in pasivne kraje: on. GIULIO PASTORE, poslanec.

Minister za zunanje zadeve: on. prof. ANTONIO SEGNI, poslanec.

Mi vemo samo to, kar je novi ministrski predsednik Fanfani izjavil o namestnikih nove vlade glede italijanske manjšine slovenskega jezika v Italiji.

Kaj je izjavil? Odgovor je kratek:

nič!

Zanj državljani slovenske narodnosti v Beneški Sloveniji, Kanalski dolini, na Goriškem in Tržaškem sploh ne obstoja. Za novega prvega ministra italijanske republike slovenske manjšine sploh ni in zato je o njej

molčal!

Ce bodo državniki kar z molkom brisali s površja zemlje na tisoče in tisoče manjšinskih pripadnikov, bodo morda prelepili s kosom papirja tudi člen 6. naše ustave?

Na tak način manjšine ne bodo izgubile! Tudi naši upi, da bodo dosegli svoje pravice, ne bodo strti!

Se vedno smo tu in trkamo ne le na paragrafe pravih določb, ampak na vest, na človečansko in značajno vest tudi gospoda Fanfanijske!

Minister za notranje zadeve: on. adv. MARIO SCALBA, poslanec.

Minister pravosodja: on. prof. GUIDO GONELLA, poslanec.

Minister za bilanco: on. prof. GIUSEPPE PELLA, poslanec.

Minister za finance: on. adv. GIUSEPPE TRABUCCHI, senator.

Minister državnega zaklada: on. prof. PAOLO EMILIO TAVANI, poslanec.

Minister za obrambo: on. dr. GIULIO ANDREOTTI, poslanec.

Minister za javno šolstvo: on. adv. prof. GIACINTO BOSCO, senator.

Minister za javna dela: on. dr. BENIGNO ZACCAGNINI, poslanec.

Minister za poljedelstvo in gozdarstvo: on. prof. MARIANO RUMOR, poslanec.

Minister za promet: on. adv. GIUSEPPE SPATARO, poslanec.

Minister za pošto in telekomunikacije: on. adv. LORENZO SPALLINO, senator.

Minister za industrijo in trgovino: on. dr. EMILIO COLOMBO, poslanec.

Minister za delo in socialno skrbstvo: on. dr. FIORENZO SULLO, poslanec.

Minister za zunanjo trgovino: on. MARIO MARTINELLI, poslanec.

Minister za trgovsko mornarico: on. adv. ANGELO RAFFAELE JERVOLINO, poslanec.

Minister za državne udeležbe (partecipazioni statali): on. GIORGIO BO, senator.

Minister za javno zdravstvo: on. prof. CAMILLO GIARDINA, senator.

Minister za turizem in predstave: on. adv. ALBERTO FOLCHI.

MOTIV IZ ZAPOTOKE V NADISKI DOLINI

Proti monopolu električne gospode!

Mi furlanski Slovenci stojimo na strani vseh hribovskih komunov, da se mora plačati »sovraconone« od 1.300 lir letno za vsak kw. Plačati jih morajo električne družbe, »compagnie elettriche«, hribovskim komunom, ki ležijo nad 600 metrov visoko.

Dve postavi, dve »leggie«, regulirata to vprašanje: ena iz leta 1953, druga pa iz leta 1959.

Nad dvajset milijard lir so dolžne »compagnie elettriche« ubogim hribovskim komunom. Same pa služijo vsak mesec desetkrat več od tistega kar so dolžne že sedem let.

Nimamo nobenega pravega upanja, da bodo kdaj sploh to plačale. Leta 1959. so izdali postavo samo zato, ker so zaostale s plačevanjem za dvajset milijard lir. In koliko so plačale potem, ko bi jih nova postava iz leta 1959 morala prisiliti, da plačajo? Samo pol milijarde lir.

Ko je izšla postava o tistem »sovraconone« 1.300 lir za vsak kw, so se tisti, ki ne poznajo od prave strani »compagnie elettriche« troštali, da bo sedaj tekel denar v kase hribovskih komunov, da ga bodo ti lahko uporabili za ekonomski progres v hribih in za sistematično hribovske zemlje. Tisti pa, ki poznajo tisoče milijard italijanskega in tuje kapitala vloženega v hidrocentrale in druge objekte in vse tiste politične ljudi, ki stojijo za »compagniami«, pa so vedeli, da se bo zgodilo prav tako kot s cenami za električne lampadine in električnimi kuhalniki po celi Italiji. Ves italijanski tisk je kričal, a monopol in cene gospode, ki ima v rokah elektriko, so ostale.

Mi furlanski Slovenci nismo direktno zainteresirani, ali pravzaprav le bolj ma-

lo na »sovraconone«, ki bi ga morali električni magnati plačati hribovskim komunom. Naši komuni nimajo velikih električnih magnatov plačati hribovskim morali gospodje »eletttrici« plačevati »sovraconone«. Na naših miškenih rekah in potokih je samo nekaj majhnih hidrocentral. Dalje ne ležijo nekateri naši komuni nad 600 metrov visoko in tudi ne spadajo v tiste bačine embrifere, ki bi morali »eletttrici« plačevati za hidrocentrale, ki leže v Furlaniji na Taljamentu ali drugi vodi, kamor tečejo tudi naši potoki.

Mi pa držimo z vsemi hribovskimi komuni v vseh ekonomskih problemih, tudi v takšnih problemih, ki sami nimamo velikih interesov na njih. Hribovci moramo držati v vseh stvareh skupaj. Saj se tudi drugi hribovski komuni bojujejo za stvari, ki nam pridejo prav. Imamo vse polno hribovskih problemov, v katerih rabimo pomoč vseh ubogih, zapuščenih in zanemarenih hribovcev. Posebno v Furlaniji imamo vse polno kompanjov in v Karniji in drugih hribovskih dolinah, ki živijo v prav tako obupnih razmerah kot mi.

Skupna hribovska mizerja nas združuje, dizinteresiranje rimskih in videmskih krogov dela iz nas skupno hribovsko fronto.

Nemci ekonomskoasedajo Južno Tirolsko

Organizacija zahodnonemških katoliških podjetnikov je opozorila svoje člane, naj bi ustanavljali podružnice svojih tovarn na Južnem Tirolu. Ta novica je naletela na odobravanje vsega nemškega tiska.

Omenjena organizacija poudarja, da je v Gornjem Padižju, kjer je zemlja gorata in gospodarstvo pretežno kmetijsko, na razpolago dosti delavne sile, pač pa manjka industrije. Južna Tirolska nudi dosti ugodnosti, s katerimi bi lahko koristila zahodnonemška podjetja. Mezde so na primer za tretjino manjše kakor v Nemčiji, stroški za električni tok za 25 odstotkov nižji kakor tam in davčna bremena, ki jih morajo plačevati industrije, so v celoti tudi lažja kakor tista, katerim so podvrženi nemški podjetniki.

Dalje pravi omenjeni oklic, da so razne južnotirolske občine pripravljene dati na razpolago zemljišča po zelo ugodnih cenah.

Zginjajo sledovi fašizma

Sprico olimpijskih iger, ki bodo privabile v Rim ljudi z vsega sveta, so končno v Rimu vendarle spoznali, da bi bilo treba odstraniti fašistične napise na trgu »Foro Italico«, ki ga neofašisti imenujejo »Foro Mussolini«. Pristaši italijanskega neofašističnega gibanja MSI so na trgu demonstrirali proti temu. Policija je več demonstrantov zaprla.

Poziv za ljudsko prireditvev

Naše slovenske brate na Goriškem in Tržaškem pride zmeraj kdo obiskat, da jim ni dolgčas. Mimo tega imajo še svoje profesionalno gledališče in v vsaki vasi svoje kulturno društvo.

Zanavrh so prišli v goste zadnjih par tednov še izvrsten učiteljski pevski zbor, ki je pel ne samo v Gorici in Trstu, ampak tudi v Ronkah, ki je furlanski in kjer živi nekaj sto Slovencev s Krasa, ki niso imeli doma dovolj zemlje.

Potlej so prišli slovenski pisatelji, ki so tudi po vrsti obiskali naše Goričane in Tržačane, jim brali svoje pesmi in pripovedke.

K nam nobeden ne pride. Enkrat samo se je upal slovenski oktet do Čedad. Tega niso oni krivi in tudi mi ne.

Tako je bilo pri nas zmeraj, da še nikoli nismo imeli nobene kulturne

prireditve.

Se kadar se govori o Vidmu, ki je veliko mesto z blizu sto tisoč ljudi in s stotinami lepih palač, nimajo prave dvorane, kjer bi peli slovenski pevci, plesali slovenski balet, igrali komedije slovenski igralci itd.

Mi bi bili radi, da bi prišli kakšni slovenski umetniki prav do Vidma in da bi jim tam dali dvorano, pa čeravno niso bogve kako ne akustične in ne lepe.

Povedati pa moramo, da Videm ni za nas tisto, kar so naše vasi: ali Špeter, ali sv. Lenart, ali Sovodnje, ali Klodič, ali Ravenna ali Brdo. Tudi tja bi morali priti slovenski umetniki, kakor hodijo lahko vserod po Goriškem, Tržaškem in Koroškem. Če smo že v drugem zapostavljeni, ne maramo biti v tem.

Nimamo ne dvoran in ne publike, a enkrat je treba začeti. Začnimo z

malim, pa naj bo prireditev na odprtem, sedaj ko je poletje. Ni treba, da dobimo goste z visoko umetnostjo, naj pridejo takšni veseli svatje, ki bodo nam, Furlanom in Italijanom všeč z veselo muziko, z veselimi pečjem, s kanconetami in plesom za vse ljudi. Kolikor nam je znano, niso nikdar po vsej Furlaniji ljudje prišli umetniško višje, naj bo trattenimento popolare, ampak videti ga moramo, prav v sredi med nami. Že nad šest let se pletejo prijateljske vezi med obema državama in nič jih ne moti.

Dajmo, dovolimo, sporazumimo se in napravimo veliko ljudsko veselico nekje v Furlanski Sloveniji, takšno, ki jo bodo vsi razumeli, pa čeravno govorimo v naši provinci tri jezike.

Kdokol bo prišel, ga že zdaj vnaprej pozdravljamo!

Tavorjana

Junija meseca je bilo par nas takole demografsko gibanje:

Rodili so se: Lilijana Cormons, Graziano Jacuzzi, Giuliano Davanzo an Giam-paolo Lesa.

Umrli so: Pia Manias, Luigia Bric, Natale Petris an Isidoro Fabbris.

Judje so z veseljem sprejel noticijo, da bojo odparli šuolski zobozdravniški (odontojatrico) ambulatorij u Tavorjani, ki bo poleg (accanto) komunskega ambulatorija. Sada' imajo narbliznjega zobozdravnika u Cedadu, kar je pa zlo deleč za gorske vasi kot so Mažero'e, Drejan an Tamore. Za tisto djelo je dalo ministristvo za javno zdravstvo (Ministero della Sanita' Pubblica) 'dan kontribut za 500.000 lir.

Porčinj

Protest, ki so ga nardili naši judje zaki jim nejčejo nardit cješte, ni nič pomagu. Kot smo zadnjikrat pisali, so judje iz Porčinja zauarnili karteke od tas. Tele dni pa smo zvedali, da je »Esattoria Consorziale« poslala u Porčinj »esattoria«, da je zarubil (pignorato) kar je mogu zavoj neplačila tas. Judje se njeso ustrašili an ne mislijo plačati tas, dok jim ne bojo nardili cješte.

IZ TERSKE DOLINE

Med našimi ljudmi v Loki pri Zidanem mostu

Naši te stari se sigurno še nahordajo ali pa so čuli pravit, da je dosti famej iz naših krajev emigriral pred dostimi ljeti, še pred parvo svetouno uero, u takratno Avstrijo, zaki so tače obrjetli djelo. Cela kolonija se jih je ustavila u Loki pri Zidanem mostu, Račici anu tam oku, zaki so u tjeih ljetih djelali znani muost anu željeznicu (ferovijo), ki na peje od tam pruoat Zagrebu. Naši judje, ke so bli okupani par tem djelu, ke te duralo dosti ljet, so se itako paruadli novemo okolju, de so zaprosil táboto za avstrijsko čitadinanco anu reštali tače. U domače kraje si njeso več uárnili, a to ne more vjervati, skuazej usi njihovi otroci so konservali do današnjih dni tersko čekaranje.

Na plači u Loki smo srjetli ženò, ki ne nosila čez rame puostarsko borso, anu kar smo jo uprašali, kje no žive naši Barjenji, ne nam itako ljepo rispondala po barsko, tej če ne bá od simpri živjela par nas. Ne nam povjedala, ke na se kliče Lojzka Lendaro, ke na se stori' u Loki, a nje mati to è Blažinova iz Muzca, anu ke ne tu kiši čekarala le po naše.

Obiskali smo še veliko famejo Pez, ke ne sem paršla pred 65 ljeti. Mati Marija, ke na še živi anu na e stara 78 ljet, to e žená Pjerena Kosiča iz Podbrda, ke e umar pred parimi ljeti.

Anu te stari od Amedea Bobbera so iz naših krajev, so taz Brda, anu no majò u Loki kmetijo (kontadinanco). Stari oča te fameje e paršòu u Loko pred 94 ljeti. Anu tu tej fameji no šče čekarajo po naše anu no konservajo še nás kot svetinjò dotrino pišeno po naše od ljeta 1903.

Usi ti judje, ke smo jih obiskali, so bli zlo kontenti naše vizite anu starim mamicam ne se zableščala u očeh souza vesej, kar so čule, da parhajamo iz njihovih krajev. Stari judje so izrazili dežiderih, da bi radi še 'dan bót videli vasico, kjer ne jim teklá zibjela, nih hčere anu sinovje bi pa tud rad spoznali

IZ KARNAHTSKE DOLINE

Protest brjeških žena

So kudali, ke z Brježeni to se more djelati tuò, ke to è. A tele bót tipajskim poglavarjem ne jim šla tje pod nuos. Usi ve vjemò tu kajšnem lokalju ne bá škuola u Brjezjah. De rinfreškamo memorjo, ne bá tu kljeti od oštarije »Par Anzuli«. Pred itako veliko »vergogno« se je governo pred desetimi ljeti le decidu dati dan kontribut za narditi novo škuolo. Nardili so jo, a kakšno, itako, de so usi otroci simpri bótuni, zaki na je umida anu učasih uoda kar stoji u lokalih.

Pred nedougim je komun jeu dan kontribut za jo popraviti, de ne bo več tekaž umida. Naši judje pa so sobit videli, ke no majò intencijon koj no mar apo-

flodratia, tekaj za mjeti skuzo, ke so nekèj nardili. Zatuò so se usè brješke ženè zbrale pred lokaljem od škuole anu proteštale zaki no ustavite djelo. Njihova zahteva to je ta, de naj škuolo uzdignejo še za dan plan, zaki koj itako no è beti sigurni, ke otroci bojo na suhem.

Žej ne vjemò kaj timpa no obečujavo, ke no è napejati telefon še u Brjezja. Anjelè se pa tjeih obeč ne čuje več anu to zna beti, ke to è koventati narditi kako dimostracijon zaki no ga napejajte. Za naše judi, ke so žej tekaj škodomu, zaki tle na ne vozi korjera anu so de-leč od centrov, telefon o muore beti. Če komun o ne bo uzeu provedimente za ga napejati, no se ne lamentajta responsa-

o improvizu smrti. Kar so ga po petih dneih parpejali iz Germanije na domači semetjerih, so paršli ta kiši na funeral še sinouje anu hčer iz Švicere anu 'dan sin iz Torina. Fameji anu parentadi nepozabnega rancega izrekamo naše sožalje.

Muzac

Naš vaščan 70 ljetni Toni Marchiol e zlo tragično finišòu njeà živjenje. Dne 19. žetnjaka, kar e šòu u planino, te mu se užliknilo anu e spadu globokò čez škarpado anu se ubòu. Naše ore so terjale že dosti živjenj, zaki so zlo perikolozne anu troji slabi.

IZPOD KOLOVRATA

Trušnje pri Dreki

Dne 17. julija je umrù naš vaščan Adolf Trušnjak - Šolc po domače. Bil je star 51 ljet in je umrù zavoj posledic (conseguenze) druge posvjetne uojskè. Čeglih je biu invalid ni dobitu nobednega penzjona in zavoj tega je bluò njegovo živjenje zlo težko. Večkrat je zaprosu, de bi mu dal kajšan »sussidio«, de bi šu kam se zdraviti, a nimar so paršle use njegove prošnje na gliuha ušesa. Takuò umirajo naši judje še mladi u veliki zapuščenosti potlè, ki so služil in prelival kri za »patrio«.

U kratkem bojo odparli kantir djela, de bojo pogozdil Kolovrat, okuolco Pačuha in Klobučarjev. Za nardit tisto djelo je na razpolago (a disposizione) 1.207.000 lir, ki jih je dala država.

IZ DOLINE REZIEJE

„E' VIETATO...“

«E' vietato a turisti e villeggianti avvicinarsi alla zona di frontiera».

Tako je napisano na neki tabli v Stolbici. Skoraj nismo mogli verjeti lastnim očem, ko smo obstali pred neko hišo ob vhodu v vas in čitali, kar smo zgoraj povedali. Neverjetno, toda resnično!

Ne gre nam v glavo kako je mogoče to, da komunske oblasti ne odstranijo to absurdnost. Vemo, da se komun po eni strani na vso moč trudi, da bi se razvil turizem po vsej dolini Rezije in da je za njegov razvoj napravil že težke milijone, torej zakaj ta tabla, ki prepoveduje izletnikom in letoviščarjem, da bi šli par korakov iz vasi. Takih tabel nismo zasledili v nobenem kraju, pa čeravno smo šli vzdolž vse italijansko - jugoslovanske meje od Rateč - Bele peč, pa do morja pri Miljah. Vemo tudi, da so se italijanski in jugoslovanski kompetentni organi celo pogajali, da bi mogli planinci hoditi s propustnico na Kanin, ki mejí obe državi.

Ne moremo reči, da je komun pozabil odstraniti to nepotrebno tablo, kajti komunski odbornik iz Stolbice ima svoj lokal prav pred hišo, kjer stoji napis in ga torej vidi vsak dan in ima priliko tudi vsak dan slišati godrnjanje izletnikov vseh narodnosti. Ko smo ga opozorili, da to ni v skladu z nikakim predpisom, je

bilji, če no jih bojo brješke ženè 'dan dan skamanjale.

Viskorša

Pred nedougim so konkordali za finiti koštrucijon našega azila 'dan kontribut za 6.000.000 lir. Anjelè u è komun dati na ašto djelo anu to je šperanca, ke u è beti naret lokal žej ljetos.

Cjesto, ke iz Viskorše na peje u Krnahto so ljepo komodalili. Odnjetà to se po njej zlo ljepo uòzi, le škoda velika to je, ke so jo nardili maso tesno anu zatuò korjera, ki iz Vidma na peje u Viskoršo, na ne bo moglá voziti skuozdre Krnahto.

IZ NADISKE DOLINE

Delegacija iz Špjetra pri prefektu

Kuaž vsi naši djeluci, tisti ta doma in tisti v emigraciji, so brez meštjerja, to se prav so nekvalificirani, zaki njeso imjel ankul parložnosti, de bi se ga naučil. Največ je sevjeđe zidarjev, zaki do tistega djela se lahko pride tud brez šuol in po dougi pratiki lahko marsikajšen postane tud imprezar ali vodja djela. Donàs jemljejo na juškem samo kvalificirane djeluce, zaki samo tisti znajo zarjes dobro djelat svoj meštier. V Špjetru so pred nekaj ljeti odparli državno strokovno šuolo (Scuola professionale di Stato), kjer učijo mlade puobe vse Nadiške doline mizarstva in zidarstva, de potlè buj lahko ušafajo djelo. Tjeih izučenih puobu je že vse pouno po naših vaseh in čakajo, de jih pokličejo na juško, zaki ta doma ni djela za vse.

Zlo čudno se nam pa zdi, de zaki je v Špjetru profesionalna šuola samo za marangone in za zidarje, ko je vendar še tarkaj meštirjev na izbiri. Kaj bi muorli bit vsi puobi iz Nadiške doline le marangoni in zidarji? Dosti jih je, ki njemajo

vesejə do tistega djela, a nekatjeri si zberejo ta meštir glih za ne ostat »manoval« (težak). Al ne bi bluò dobrò odprjet šuol tud za kamnoseke (scarpelline)? V Nadiški dolini je več kamnolomov (gjavè), ki muorajo djela zlo malo, zaki ni kvalificiranih djelucu. Marsikajšen puob bi se sigurno rad izuču kamnosestva, saj takuò bi imel djelo na domačih tleh in tud v esteru so te vrste djeluci zlo iskani in prav dobrò plačani.

Pretekli tjeđan je šla k prefektu u Videm delegacija kamnolomskih imprezarjev iz Nadiške doline, de so mu razložil potrebo profesionalne šuole za kamnoseke (scarpelline), zaki drugač boju muorali zaprjet še te kamnolome, ki obstojajo, zaki ni kvalificiranih djelucu, de bi se moglo iti naprej z djelom. Prefekt je obujbu, de se bo interesiru pri ministristvu za šuolstvo, de bi ustanovil pri profesionalni šuoli tud sekcijo za kamnoseke.

Sv. Peter Slovenov

Pretekli tjeđan je paršù iz Kanade v svojo rojstno vas Špjetar po 46 ljetih odsotnosti naš vaščan Ivan Costaperaria. Kot 19 ljetni puob je šù kot dosti naših ljudi preko oceana za djelom. V začetku je bluò zlo težko njegovo živjenje, zaki tud takrat so zlo sfrutaval djeluce brez meštjerja. Sreča ga je pa spremljala povsod in takuò je z željezno voljo in veliko brdkostjo paršù do visokega mesta in dobrega zaslužka. Donàs je Costaperaria podpredsednik ene narbuj velike impreze, ki se kliče »Keystone Contractors Limited« u Ottawu. Ta impreza ima okupanih 700 djelucu in izvaja velika javna djela po vsej državi Ontario.

Naš Costaperaria, ki je paršù na obisk k svojemu bratu Antonu z ženo Marijo Scignaro, tud doma iz Špjetra, se kuaž ni mogu načuditi kakuò se je spremenila njegova rojstna vas in vsa dolina. Kaj bi se ne, 46 ljet je kuaž pol stouletja. Njemu, kakor tud njegovi ženi, želimo, de bi se prijetno počutil ves čas svojega bivanja med žlahto in znanci v Nadiški dolini.

Srednje

Poročila se je naša vaščanka Silvana Mozetič z Danilom Bukovcem iz Chambery (Francija). Danilo Bukovac je sin emigrantov iz naših krajev, ki so emigrirali v Francijo pred dostimi ljeti. Novoročenecma želimo pouno sreče.

Čebelarstvo v Reziji

Tisk v svetu

Letos je v februaru število nemškega čebelarstva lista »Die Bienen« za Hessen-Nassau in Kurhessen napisal članek g. Alber iz Messine pod naslovom »Izlet v osrčje ozemlja karnijske čebele (carnica)«.

Stane Mihelič je v št. 5 letošnjega Slovenskega Čebelarja povzel glavno vsebi-

ravnajo večidel po širini desak, ki so slučajno pri roki. S sladkorjem ne krmi-
jo čebel, kadar jim manjka hrane, ker je le-ta predrag za revne prebivalce.

Tako nihajo tamkajšnje čebele vedno med življenjem in smrtjo in po navnem izboru ostanejo čez zimo le ti-
ste, ki so zdrave in odporne. Največji

Ko so se torej maloštevilne karnijske čebele obdržale v Reziji tako čiste, pa je na drugi strani sreča za furlanske čebelarje, da je prav ta čebela dala italijan-
kam marsikatero dobro lastnost. Po avtorjevem mnenju se mora svetovno zna-
na italijanska čebela vsaj za del svojih dobrih lastnosti zahvaliti pomešanosti s karnijsko čebelo. Znanе čebele Dzierz-
nove italijanke so bile menda doma iz okolice Benetk, kjer je čisto gotovo kar-
nijska čebela pomešana z italijanko.

G. Alber je govoril z Rezijani v njiho-
vem rezijanskem jeziku. Rezijani so po Alberovem mnenju odločni, prijazni in mirni ljudje. G. Alber je v govorjenju z Rezijani ugotovil še to, da govorijo ne-
ko zelo staro narečje sorodno slovenske-
mu in hrvaškemu jeziku.

Rezijansko preprosto čebelarjenje in oblika panja pa sta kljub večji prepro-
stosti taka kot v sosednji slovenski deže-
li (Sloveniji).

Priobčena slika kažejo v resnici kra-
njiče, zložene drug vrh drugega v nekak-
šnem preprostem čebelnjaku. Panji se odpirajo spredaj in tudi zadaj. To je nov in pomemben dokaz za slovenski ljudski panj, ki je bil oziroma je še danes raz-
širjen do skrajnih zahodnih meja, kjer žive Slovenci.

Prošnja uredništva: Prosimo vse naše čebelarje v Furlanski Sloveniji: v Reziji, med terskimi Slovenci in v nadiških do-
linah, da bi nam poslali slike svojih pa-
njev in čebelnjakov, ki jih bomo priob-
čili v našem listu, in bomo poskrbeli, da bodo priobčeni tudi v strokovnih čebelar-
skih časopisih v svetu. Zelo hvaležni jim
tudi bomo, če nam opišejo, kako delajo s čebelami in kako pravijo po domače pa-
njem, čebelam in vsem drugim stvarim in delom v zvezi s čebelarjenjem.

V publikaciji UNESCO je bilo nedav-
no na 250 straneh opisano večletno raz-
skovalno delo v zvezi s časopisi po sve-
tu. Po statističnih podatkih je narasla časopisna proizvodnja v minulih letih za 14%. Vsak dan se publicira 225 mil-
ionov časopisov.

Britanci so najbolj vneti bralci dnev-
nega tiska, saj 60% prebivalcev dnevno kupuje in bere časopise. Angleži se po-
našajo tudi z največjo naklado časopisov. Dva njihova dnevnika izhajata skupno v štiri in pol milijona izvodih, radijski vestnik BBC pa ima osem milijonov na-
klade. Le malokatera država na svetu se more ponahati s takšno časopisno tradi-
cijo kot Angleži, saj so tam izhajali ne-
kateri listi že pred 300 leti z istim name-
nom kot zdaj, namreč da prvi objavijo

uradne in kraljevske razglase ter razso-
be in vojaške ukaze.

S 1867 dnevniki so ZDA na prvem me-
stu, listi pa izhajajo v skupni nakladi 55 milijonov izvodov. Razen tega imajo Američani tudi najbolj obsežne liste, in sicer izhajajo med tednom povprečno na 40 straneh, ob nedeljah pa 120. Tednikov je v ZDA 8892.

Država Andora in Jemen sploh nima-
ta listov. Libanon, ki šteje dober milijon prebivalcev, pa jih ima kar 40. Togo ima list z naklado 500 izvodov, v Hongkongu pa jih izhaja 27. V Laosu imajo dva li-
sta, ki izhajata v skupni nakladi 1000 iz-
vodov. V Pakistanu izhaja 65 dnevnikov s skupno 150 tisoč izvodov. Jugoslavija ima 30 dnevnikov, 145 tednikov in 190 perio-
dičnih publikacij.

Vesti iz Jugoslavije

Tovarna »Sava« v Kranju na Gorenj-
skem je začela proizvodnjo v novi tovar-
niški zgradbi, v kateri bodo letno izdelali 80.000 avtomobilskih gum. Ko se bodo starim pridružili še novi stroji, ki jih že imajo, bo letna produkcija znašala 150.000 avtomobilskih gum.

V Kropi na Gorenjskem je podjetje (in presa) za izdelavo kovinskih izdelkov začelo graditi novo moderno kovačnico. Da je to res napreden in poizrtvovalen kolektiv, se vidi po tem, ker se je letos odrekel letnemu dobičku, da bi moderniziral svoje obrate.

V »Industriji plamenih izdelkov« — Jarše pri Kamniku so zgradili počitniški dom na Jadranu, imajo pa poleg tega še lep počitniški dom na Kamniških plani-

nah, skupaj 500 postelj.

Tovarna »Tiskamina« Kranj bo letos zgradila 100 novih stanovanj za delavce. Lani je že dobilo stanovanje 50 delavcev. Pred kratkim so odprli jedilnico - menzo, kjer dnevno razdelijo 1300 toplih malic (merende) in 250 kosil. Tovarna ima lep počitniški dom na morju v Fiesi, kjer 100 delavk preživlja svoj letni odmor (vacanze estive).

Mariborska tekstilna tovarna (MTT) je letos modernizirala predilnico, kupila nove makine, zgradila novo čistilnico in zgradila za delavce 7 novih blokov za 232 stanovanj. V gradnji je še en blok, ki bo imel 64 družinskih stanovanj. V tej tovarni dela približno 4000 delavcev in de-
lavk.

Čebelnjak v Reziji. Rezijanske »bečule« so postale predmet zanimanja čebelar-
skih strokovnjakov raznih držav Evrope

no članka v nemškem časopisu »Die Bie-
ne« in s svojega dodal še to, da so od slovenskih pokrajin, ki so danes pod Italijo imeli in še imajo kranjiča ali ta-
ko imenovani ležeči ljudski panj. Tržaš-
ko ozemlje, Beneška Slovenija z Rezijo, na Koroškem pa vsi tisti kraji, ki so bili nekoč naseljeni in so deloma še danes naseljeni od Slovencev. Rečemo lahko, da se meje slovenskega ljudskega panja (sedanjega kranjiča) »presenetljivo kri-
žejo z mejami nekdanjega celotnega slovenskega naselitvenega ozemlja razen del severno-vzhodnega Štajerskega in Bele krajine.

Kot piše Mihelič je Beneška Sloveni-
ja izpostavljena sredozemskim vplivom, ki pa zaradi višine ozemlja niso več ta-
ko izraziti kot v Goriških Brdih. Ze ob robovih Furlanske nižine je mnogo dežja, še več pa ga je v planinah. Dež pada na-
vadno v oblikah hudih nališov in ploh. Poleti so temperature precej visoke (nad 20° C), pozimi pa le včasih padejo pod ničlo. Rezija je po podnebnju popolnoma alpska pokrajina, zemlja je revna in sla-
bo rodí. Akacija in kostanj sta v Beneški Sloveniji najpomembnejši paši in v prejšnjih časih so naši čebelarji vozili tja svoje čebele.

KAJ PA PIŠE G. ALBER O ČEBELARSTVU V REZIJU?

»Rezija je revna in divja visokogorska pokrajina in zato je tudi skromno rast-
linstvo njenih hribovskih pobočij in se-
veda tudi skromna njena čebelja paša.

»Borovec in smreka se v višinah umi-
kata golim pečinam, v dolini pa slabim travnikom. Polja je malo, in tod skoraj ni medovitih kulturnih rastlin. Prilož-
nostno mano na iglavcih sperejo več-
del poletni nališi, zakaj vsak topel juž-
ni veter, ki piha na ta vedno mrzla str-
ma pobočja, sprošča tu svojo vlogo v silnih nališih in ponavljajočem se de-
žu. Kljub vonju skromnih gozdov in očarljivi pisanosti travnikov ni dolina Rezije prav nikakšen čebelji paradiž. V Reziji ni nobenega poklicnega čebelar-
ja, le domačini imajo tu pa tam po nekaj čebeljih družin v preprostih, ozkih in nizkih panjih (zabojih), katerih mere se

morebitni pridelek je nevarna mana, ki je za prezimovanje gotovo najbolj nepri-
merna. V februarju začne cveteti resje, za uboge čebele zelo vabljiva paša, včasih izdatna, a vselej nevarna. Številne čebele ostanejo zunaj v ledenem gorskem vetru, zakaj sonce sije čez dan le malo časa v globoko dolino. Zato ni nič čud-
no, če ob neugodnih letih preživijo zimo v vsej dolini le nekaj čebeljih družin. Gotovo bi bila tukaj čebela že zdavnaj umrla, ko bi ne bilo v njej velike življen-
ske sile in nagnjenosti k rojenju, ki ga pospešujejo še tesni panji z ne več kot 25-30 litrov prostornine.

PRIDNOST, VARČNOST, DOLGOŽIVOST IN ROJIVOST REZIJANSKIH ČEBEL

Pridnost, varčnost, dolgoživost in žal rojivost so lastnosti te čebele, ki jih ob-
drži tudi v primerih, ko jo prestavimo v večje panje in drugačne pašne razme-
re. Vedno se ta čisti naravni rod (rezi-
janske čebele) odlikuje pred drugimi ro-
dovi carnica (čebele), ki jih je v drugač-
nih razmerah in z napačnim odbiranjem dobromisleči čebelar razvabil in pokva-
ril. S sladkorjem namreč res lahko po-
magamo slabšem, toda ti nam kvarijo prav najboljše rodove. S to pravo karnijsko čebelo lahko še rešimo marsikatero slabo čebelarstvo, ali pa ga vsaj osveži-
mo.

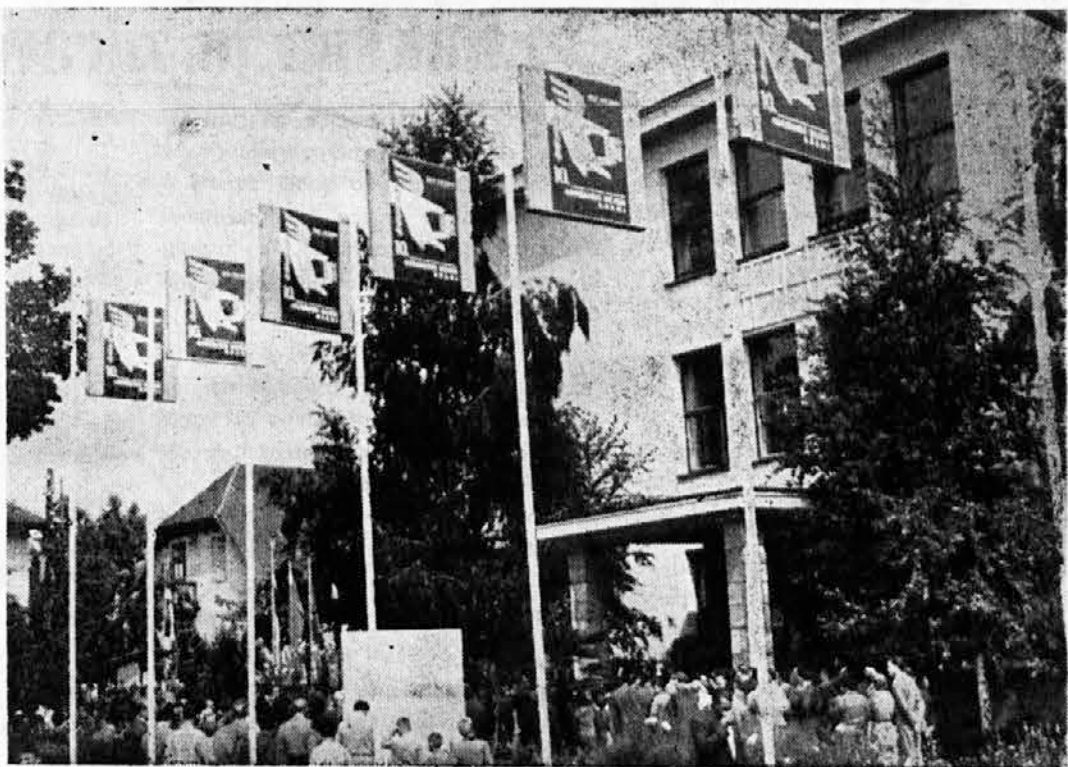
Čebelja pasma v Reziji ustreza po svo-
jih dlačicah, ožilju na krilih in dolžini rilčka najstrožjim vzrejnim zahtevam; prav tako pa tudi barvna čustost.

G. Alber je pregledal prav vse panje v Reziji in jih natančno opazoval. Samo v dveh čebeljih družinah je našel čebele z rjastorjaviimi obročki, a še v teh prime-
rih je imel le del čebel po en sam usnje-
norjav obroček, ki prav gotovo ne kaže, da bi bile čebele pomešane z italijanski-
mi. Ta čistost rezijanske čebele je toliko bolj očitna, ker prevladujejo tik pred vstopom v dolino na splošno rumeno-
pasate italijanke. Trditi smemo, da je to še en dokaz njihove velike življenj-
ske sile. Razmnoževalni nagon »hrab-
rih« visokogorskih čebel je tako močan, da drugih ne puste medse.

Dne 29. julija je bil v Kranju odprt letošnji Gorenjski sejem, ki praznuje tokrat svoj 10 letni jubilej. Sejem je začel svojo pot kot razstava lokalne industrije in obrti, v teku let pa se je razvil v prireditve določene smeri — v sejem turizma in široke potrošnje.

Zdaj ima Gorenjski sejem razstavno površino 25.000 kvadratnih metrov in se je močno razvil tudi glede ude-
ležbe razstavljalcev, saj je izdelovalo letos 240 gospodar-
skih organizacij s področij industrije, turizma, gostin-
stva, obrti in trgovine iz vseh predelov Jugoslavije.

Poleg tega je Gorenjski sejem prvi med tovrstnimi prireditvami v Jugoslaviji, ki omogoča prodajo razstav-
ljenih izdelkov neposredno obiskovalcem, in sicer ob iz-
redno ugodnih pogojih, ki prihajajo do izraza tako v izredni možnosti izbire ka-
kor tudi v nizkih cenah. Izbor letošnjega sejma je posebno razširjen in obsega ob montažnih stanovanjskih hiš prav vse do avtomobilov in celotne opreme za gospo-
dinjstvo ter izbire tekstila in usnjenih iz-
delkov.

Letošnji Gorenjski sejem je organizi-
ran s še večjim poudarkom na special-
nost. V doslej največjem obsegu so pri-
kazana turistična področja vse Jugosla-
vije. Hkrati pa obsega še posebne razsta-
ve: razstavo 900 let Kranja, razstavo ju-
goslovanskega turističnega plakata, ku-
linarično razstavo z dnevnimi poizkuš-

njami ter turistično-informativno razstavo z borzo zbirke in poštne službe. Na sploš-
no letošnji sejem dokazuje, da je prire-
ditelj uspešno realiziral turistični po-
trošniški koncept, da turistični in potroš-
niški del sejma nista dve ločeni celoti, ampak se med seboj harmonično pre-
pletata in dopolnjujeta.

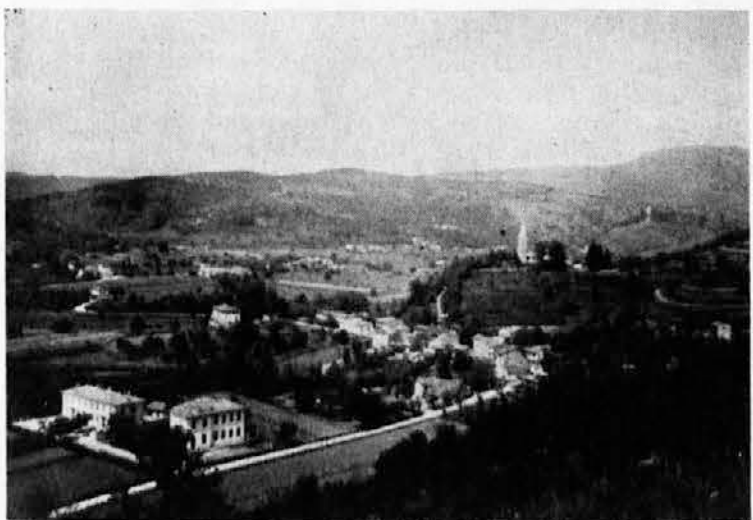
R. O.:

Pod Staro Goro med idrijskimi Slovenci

Od štirih jezikovnih skupin, na katere delimo beneške Slovence, bi bili idrijski Slovenci tisti, ki bivajo ob jezikovni meji med Nadižo in gori med reko Idrijo. Jezi-
kovna meja gre tu od znanega mosta na Nadiži pred Sv. Petrom v Armino ter preko razvaline Gromberškega gradu nad vasjo Prešnje (Purgessimo), ki je ob levem bregu Nadiže. Meja se nad vasjo Čele (beseda čele, čelo znači skalo, pečino), male slovenske vasi, ki šteje komaj ka-
kih 80 prebivalcev, vzpne na kvoto 344 metrov. Od tu pri-
de meja do glavne ceste Čedad-Prapotno-Mirnik ter mi-
mo raztresenih hiš ob cesti razvija malo v reber do Buko-
vice, kjer tudi govorijo slovensko in mešano. Tu so Slo-
venci v zadnjih desetletjih izgubili mnogo tal v ravnini in jezik je bil potisnjen v brežino. Prapotno, ki je precej velika vas, je tudi sedež komuna in je bilo ne samo po imenu slovensko, ampak tudi v cerkvi je še pred pol sto-
letja duhovnik pridigal po slovensko. Enako je bilo z

Ibano in Čento ter z raztresanimi hišami ob cesti Čedad-Bukovica.

Vas, hiše in selišča, ki ležijo po brežinah, so sloven-

POGLED NA IDRIJSKO DOLINO IZ RASTOCNEGA

ske. Nad temi hišicami leži vasica Teje in od tu gre meja proti gradiču nad Ibano, ki je furlanska. Pred Ibano (Al-

bana) je vas Čenta, ki je tudi furlanska. Na malem hol-
nu je cerkev sv. Duha z zvonikom, podobnim grajskim stolpom, kakršni so tudi zvoniki mnogih cerkva pri bliž-
njih Brdih. Tako smo prišli do Mirnika ob Idriji, edine vasi, ki se je v tej furlanski okolici ohranila slovenska govorica. Ampak tudi v samem Mirniku je pri 32 hišah polovica furlanskih. Mirnik, ki leži na levem bregu Idrije in je bil pred prvo svetovno vojno avstrijski, nam daje vtis slovenske vasi. Vprašal sem deklico po bivališču te in te osebe, pa mi je odgovorila v dobri šolski slovenšči-
ni in pritrdila na moja vprašanja le z da. Videlo se je, da je bila v rokah dobre učiteljice.

Tudi starejši govore bolj čisto narečje. Šola je bila do lanskega leta slovenska enozadredna, a so jo ukinili, ker ni bilo več otrok, da bi jo obiskovali.

Za Mirnikom bolj gori v brežini je vasica Skrljevo, ki ima tudi slovensko šolo z eno učno močjo, a tudi tej preti nevarnost, da jo ukinejo, ker hodi večina otrok v italijansko šolo. Letos je slovensko šolo obiskovalo le pet otrok. Vas je majhna, šteje komaj 130 duš. Državna me-
ja se začne na polovici poti ob Idriji med Mirnikom in Golim Brdom, ki je tudi ob Idriji, namreč vasi, med-
tem ko je cerkev z že enako opisanim stolpom na vrhu res golega brda.

To je precej kraševit svet. Potem se vzpne meja nad

Kokoši zgubljajo perje

Tale mesec se začne navadno kokoši goliti, izgubljajo perje. Ko se začne kokoš goliti preneha nesti ali pa se nesnost zmanjša. To je razumljivo, kajti golitev je boleča in vpliva na kokoš tako, da manj jedo in poleg tega tudi manj nesejo. Kokoš, ki med golitvijo nese, se slabše operi, dostikrat telesno oslabi in posledice se kaj kmalu pokažejo.

Kokoši moramo med golitvijo zelo skrbno fuotirati. Dajati jim moramo dosti zrnja in kar najmanj kuhinjskih odpadkov, ker ti so dostikrat uržuh driske.

Med golitvijo se morajo kokoši gibati na toplem in suhem in ne smejo biti na prepihu. Ne sme jih močiti dež in tudi megla jim škoduje.

Dokler se kokoši golijo v vročem, suhem poletnem času, je dobro. Slabo pa je, če se golijo v jeseni, ko so dnevi vedno krajši in noči mrzle. Takrat se večkrat primeri, da se golitev zavleče do zime in živali zelo oslabe in zaradi tega naslednje leto malo nesejo.

Tudi snaga v kurniku je med golitvijo nujno potrebna. Najbolj pa moramo preganjati zajedavce, ki takrat ne smejo mučiti živali, ki že itak trpe in slabe.

Race in gosi naj imajo med golitvijo na razpolago vodo za plavanje. Med plavanjem najbolj izgubljajo staro odmrto perje in daje prostora novemu. Pitna voda in voda za plavanje mora biti čista.

Kokoši, ki zgubljajo perje, morajo imeti na razpolago tudi zadosti drobnega suhega peska, da se v njem valjajo in sončijo. S tem bomo zelo pomagali, da se bo perutnina hitro operila.

Kako vstavimo okensko šipo

Iz okenskega okvirja (cornice) najprej očistimo ostanke šipe, star kit pa odstranimo z dletom, žleb očistimo pa s krtačo. Izmerimo okvir (vsako stranico posebej) in kupimo šipo potrebne velikosti. Če je šipa manjša od 0,5 m², je lahko debela 2 do 2,5 mm, za večje površine pa mora biti šipa debela vsaj 3 mm. Pred kitanjem pobarvamo robove okvira s firm-žem, ker zamazka ne prime rada na suh les. Zamazko dobro pregnetemo in naredimo iz nje kot svinčnik debele svaljke, ki jih pritisnemo na okvir. Na to podlago pritisnemo šipo, ki jo potem v okvir pritrdimo še s posebnimi žeblički na vsakih 25 do 30 cm. Potem pripravimo nove svaljke iz zamazka, ki jih položimo na zgornji del šipe in jih z lopatico zgladimo v poševen rob.

Če nam je ostalo še nekaj zamazka, je ne bomo zavrgli. Da se ne strdi, jo spravimo v plastični papir in potopimo v posodo z vodo. Tako lahko ohranimo zamazko dolgo časa.

Za čee, ki imajo rade rože

Za rože nam ni potrebna le dobra roka, treba nam je tudi dobrih nasvetov. Naj vam jih nekaj povemo:

1. Tvoj vrt naj bo na svetlem, veselem

prostoru, le tako bo dobro uspeval.

2. Svetlobo in zrak, zdravo zemljo in pravilno nego — vse to zahteva roža, če hočeš, da bo lepo rastla.

3. Opazuj, če dela rožam dobro močno sonce ali pa le rahla senca.

4. Roža zahteva določeno temperaturo, na to pazi posebno v zimskem času.

5. Zalivaj samo takrat, ko roža potrebuje mokroto; nikoli, če imaš slučajno čas ali če te k temu priganja ura. V suhem, toplem zraku zmoci liste s postano vodo.

6. Gnoji jih in zemlja naj bo vedno rahla.

7. Varuj rože pred prahom in škodljivci.

8. Rože so kot ljudje: če lahko svobodno rastejo in imajo dovolj prostora, odkrijejo vso svojo lepoto.

9. Še zadnji nasvet: raje manj rož, katerim pa posveti več pozornosti. Ponosna boš na njihovo lepoto.

RAVNATELJSTVO »MATAJURJA«
OBVEŠČA, DA BO OBJAVLJALO
BREZPLAČNO VSA POVPRASEVA-
NJA PO DELU IN ENAKE PONU-
BE. S TEM BO NAŠ LIST PODPI-
RAL BREZPOSELNE, KI NIMAJO
NA RAZPOLAGO SREDSTEV ZA
OGLAŠEVANJE IN KI UPAJO, DA
BI TEM POTOM MORDA PRISLI
DO PRIMERNE ZAPOSLOTITVE.

Domača farmacija

Vsaka hiša bi morala imeti domačo farmacijo. Kako je potrebna, spoznamo takrat, ko se pripeti kakšna nesreča in bi morali hitro pomagati ponesrečencu, dokler ne pride zdravnik.

V domači farmaciji naj bi imeli vedno pri rokah: termometer za merjenje temperature, irigator, razne praške in tablete (pastiglie) za pomirjenje bolečin in živcev, živalsko oglje, kamilice, žajbelj (salvia), odvajalna sredstva kot ricinovo olje, grenko sol ali različne zdravilne čaje (janež, kumna, bezeg, lipovo cvetje itd.), katere si lahko sami nabere po naših bregih. Tudi povoji (bende) ne bi smeli manjkati za obvezovanje ran, če smo se urezali z nožem. Manjkati ne sme vazeline, salicilnega špirta, kafe, jodove tinkture itd.

Omarico, v katero lepo zložimo vsa zdravila, obesimo na zid v kot, da ne bo jemala prostora in bo vseeno vedno pri rokah. Če imate v hiši male otroke je potrebno, da jo zaklenete, da ne pride do nesreče.

MATAJUR

è l'unico strumento per un sempre più vasto e saldo collegamento delle zone e delle popolazioni della Slavia Friulana e fra quanti, Enti o singoli si interessano dei loro problemi.

Stimolate la sottoscrizione di abbonamenti affinché la diffusione del giornale consenta a settori sempre più estesi di opinione pubblica di rendersi esatto conto della gravità dei problemi della Slavia Friulana che comprende 16 comuni e 40.000 abitanti di lingua slovena.

Odgovorni urednik: Tedoldi Vojmir
Reg. Videmske sodnije št. 47
Tiska: Tiskarna L. Lucchesi - Gorica

NI PRAV...

...da čakate z oporami toliko časa, da se pod težo sadja začne lomiti veje. Za opore je treba skrbeti takoj, ko se pričneje veje upogibati.

...da trebež, ki pada z drevja, pušcate na tleh. Vse odpadke sadnega drevja je treba sproti pobirati in odstraniti, da uničimo zajedalce, ki so v njih.

...da zalivate vsak dan površino. Zalivati je treba dobro in zato lahko bolj porredko.

...da zalivate z gnojnico po rastlinah. Z gnojnico zalivajte samo okoli korenin.

...čebulice tulipanov, hijacint in narcis jemljete iz zemlje, ko so listi še zeleni. Počakati je treba, da se posuše, ker so šele takrat čebulice zrele in godne, da jih pobirate iz zemlje.

...da pustite daljše brez opore in ne privezane. Prvi veter jih bo polomil.

...da zalivate z gnojnico ob suši. Zalivati je treba takrat, ko je zemlja mokra.

...da zalivate z gnojnico tisto sadno drevje, ki je bilo posajeno letošnjo spomlad. To drevje še ni zadost ukoreninjeno in gnojnica bi prej škodila kot koristila.

...da sadite breskve in marelice v jeseni. Ti dve sadni vrsti, pa tudi drugo koščičasto sadje, sadimo samo spomladi, ker to drevje slabo prenese jesensko presa-
janje in čez zimo lahko pozebe.

...da sadite sadno drevje preveč pozno. Druga polovica novembra je lahko že tako mrzla, da je sajenje zelo oteženo, posebno še, če je mokro vreme.

...da v jeseni posajeno drevje tesno privežete h kolu. Samo narahlo se ga pripne, da se z zemljo lahko useda.

Nekaj o presajanju

Nikoli nobene rastline ne presajamo v suho zemljo. Počakati je treba dežja ali pa prej zemljo dobro namočiti. Vseeno pa ne sadimo nikoli med dežjem ali takoj po njem. Počakati je treba, da se voda nekoliko odteče, da se ne dela blato, ko delamo s klinom luknjice v zemljo. Vsak nasad, takoj potem ko smo s saditvijo pri kraju, dobro zalijemo pri koreninah. Ob oblačnem vremenu lahko sadimo ves dan, če je pa jasno, pa le proti večeru, ko je sonce že blizu začona.

ZA NAŠE gospodinje

Kakšna je zdrava obutev

Dosti je bilo navdušenja pa tudi kritik, ko so prišli v modo ošiljeni (špičasti) čevlji. Če hočemo nositi zdravo obutev, potem ne smemo iti v skrajnost. Ne smemo se strogo ravnati po navodilih mode, češ, da so ošiljeni čevlji moderni in da so zato boljši. Če že kupujemo obutev, izberimo tudi en par modernih, za boljše prilagoditve.

Večkrat slišimo, da je treba za lepoto potrpeti, a vemo kako si lahko s preveč ozkimi ali trdimi čevlji pokvarimo noge za celo življenje. Na nogah dobimo lahko različne okvare kot na primer močne kosti, trdo kožo, zaraščene nohte itd. Zato moramo biti pri nakupu obutve zelo previdni.

Preizkusiti moramo tudi material, iz katerega so narejeni. Prepričati se moramo, ali je usnje dobro, trpežno in mehko, saj nas čevlji iz trdega usnja radi žulijo.

Če kupujemo otroške čevlje, moramo biti še posebno previdni. Ne smemo pozabiti na to, da otrokova noga stalno ra-

ste, zato je treba kupiti eno ali dve številki večje čevlje.

Tudi pri športnih čevljih, gozdericah (škarponih), ne smemo pozabiti na to, da bodo ti nekoliko večji, ker bomo vanje oblekli debelejšo nogavico. Za mrzle dni so primerni tudi čevlji z gumijastimi podplati, nikakor pa ne tanki čevlji z enojnim usnjanim podplatom. Tudi otroški zimski čevlji naj ne bodo premajhni, sicer bo otroka v njih zeblo. Neprimerni za zimo pa so gumijasti copati in to zato, ker se noga v njih rada močno poti in ohladi.

KORISTNI NASVETI

Kava, ki ste jo predolgo kuhali, lahko postane grenka. Temu pomagamo tako, da ji dodamo ščepec soli.

Ne bodite preveč v skrbeh, kadar prekladate porcelan. Tanek in na videz krhek porcelan je bolj odporen od debele steklene posode.

Šopek rož na mizi bo bolj dolgo ostal svež, če bomo vrgli v vazo košček sladkorja.

Idrije začne zoževati in jo je le toliko, da je prostora za cesto na obeh bregovih. Na italijanski strani je bila že pred prvo svetovno vojno lepa cesta do pod Trblja v komunu Srednje, torej skoraj do konca. medtem ko so bili

PRAPOTNO IN IBANA V IDRJSKI DOLINI

na goriški strani le slabe poti. Pozneje so jih izboljšali, saj so selišča in vasice gori ob pobočjih, kakor Zapotok, Velen dol, Ukanje itd.

cerkvi, ki je nad vasico Mirnik, tako da pusti zaselek Breg onkraj, meje, Skrljevo in zaselek Raztočno, ki je malo dalje ob porobju, pa na tej strani. Na tej strani so tudi mala selišča z deloma slovenskim prebivalstvom: Medeni, Brusnice, Cerovo, ki leže po bregovih nad furlansko vasjo Dolenje ob Idriji, dva kilometra niže od Mirnika.

Onkraj Dolenj ob Idriji — te so bile kot smo že omenili za Mirnik, do prve svetovne vojne pod Avstrijo — na nasprotnem bregu ležeči zaselek Poljane (domačini Slovenci izgovarjajo Pojane) je čisto furlanski in je bil že prej pod Italijo. Državna meja gre v zapadnih Brdih od Skrljeva in Raztočnega pod Rutarjemi. Na ta način je ostala vas Neblo, ki je bila zelo izpostavljena potujočevanju že pred 40. leti, na oni strani v domovini.

V Zgornjem Neblem je bila takrat šola Lege Nazionale, da bi zasejala raznarodovanje. Toda zavednim Nebelcem in drugim narodnim boriteljem je uspelo odvrniti to nevarnost. Zaveden sosed-posesnik je kupil šolsko poslopje, ki mu je služilo in mu še služi za dobre gospodarske svrhe.

Državna meja se nad Mirnikom oddalji od reke Idrije, jezikovna meja beneških Slovencev pa gre od že omenjenega Gradiča nad Ibano do Idrije in jo sledi do njenega izvira pod Sv. Volbenkom v Drenški skupini pod Kolovratom nad Volčami v Soški dolini.

Od Mirnika na eni strani in Ibani na drugi se dolina

OFFICINE Ercole Martini

UDINE
Via Cisis
telef. 43-86

Attrezzature
per latterie

Ko pridemo malo dalje, imamo na italijanski strani tudi mala selišča ob tej cesti. Malo navkreber je Frdžel s cerkvi, Prapotišče, dalje Podrskije, malo v stran so Kodermaci in še dalje Bordoni. Potem pa nič selišč, le tu pa tam vidimo posamezno hišo ali mlin. Na višinah so pa Oborče ob poti, ki pelje v Utano in na božjo pot na Sveto goro, ki je v isti višini kot goriška Sveta gora, torej nad 600 metrov. Od tu vodi cesta skozi Utano v Sv. Lenart, tudi Podutana imenovan, ki je že v porečju Nadiže.

Tako bi zemljepisno premotri te kraje. Nižina rodi zlahtno vinsko kapljico in je polna sadja in poljskih pridelkov. V višjih legah, kjer prebivajo Slovenci, je tudi še vinska trta pa mnogo kovanja in sena. Prebivalci se pečajo z živinorejo. Z listnatim drevjem porastli hribovi in nizke gore dajejo lesa.

Prebivalstvo ni gosto naseljeno. Jezikovno je to narječje precej podobno zapadnobriškemu, s kako večjo primesjo laških besed. Više gori ob Idriji je narječje enako z onim na Kanalskem pod Marjinem Celjem, še više v notranjosti, torej od Oborč ali pri Celah in Tejah vsebuje pa že odtenke nadiškega narječja.

Ako govorimo v primernem goriškem ali briškem narječju, se bomo z njimi z lahkoto umeli, zato ni potrebno, da bi to podrobneje dialektološko razmotrivali, ker narječje nima večjih posebnosti.